

T.B.M.M.

(S. Sayısı: 793)

İnsan Haklarını ve Temel Özgürlükleri Koruma Sözleşmesine Ek Ölüm Cezasının Her Koşulda Kaldırılmasına Dair 13 No.lu Protokolün Onaylanmasının Uygun Bulunduğu Hakkında Kanun Tasarısı ile Dışişleri Komisyonu Raporu (1/940)

Not: Tasarı; Başkanlıkça Adalet, Anayasa ve Dışişleri komisyonlarına havale edilmiştir.

T.C.

Başbakanlık

Kanunlar ve Kararlar

Genel Müdürlüğü

20.12.2004

Sayı : B.02.0.KKG.0.10/101-983/5904

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ BAŞKANLIĞINA

Dışişleri Bakanlığınca hazırlanan ve Başkanlığınıza arzı Bakanlar Kurulunca 18.11.2004 tarihinde kararlaştırılan “İnsan Haklarını ve Temel Özgürlükleri Koruma Sözleşmesine Ek Ölüm Cezasının Her Koşulda Kaldırılmasına Dair 13 No.lu Protokolün Onaylanmasının Uygun Bulunduğu Hakkında Kanun Tasarısı” ile gerekçesi ilişikte gönderilmiştir.

Gereğini arz ederim.

Recep Tayyip Erdoğan

Başbakan

GEREKÇE

Avrupa Konseyi bünyesinde hazırlanan İnsan Hakları ve Temel Özgürlüklerinin Korunmasına İlişkin Sözleşmeye Ek Ölüm Cezasının Her Durumda Kaldırılmasına Dair 13 Sayılı Protokolün 7 nci maddesi uyarınca, Avrupa Konseyine üye on devlet tarafından onaylanmasını müteakiben 1.7.2003 tarihinde yürürlüğe girmiştir. Protokol ile ölüm cezasının savaş ve yakın savaş tehlikesi zamanları da dahil olmak üzere, her halde kaldırılması amaçlanmıştır.

4709 sayılı Türkiye Cumhuriyeti Anayasasının Bazı Maddelerinin Değiştirilmesi Hakkında Kanununun 15 inci maddesi ile, Anayasasının 38 inci maddesinde yapılan değişiklikte savaş, çok yakın savaş tehdidi ve terör suçları halleri dışında ölüm cezası verilmemesi öngörülmüştür.

Daha sonra, 5170 sayılı Türkiye Cumhuriyeti Anayasasının Bazı Maddelerinin Değiştirilmesi Hakkında Kanunla, Anayasanın 15, 17, 38 ve 87 nci maddelerinde yapılan değişikliklerle ölüm cezaları Anayasadan çıkartılmıştır.

5218 sayılı Ölüm Cezasının Kaldırılması ile Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına İlişkin Kanunla; 765 sayılı Türk Ceza Kanununda, 1322 sayılı Kanunların ve Nizamnamelerin Sureti Neşir ve İlanı ve Meriyet Tarihi Hakkında Kanunda, 1412 sayılı Ceza Muhakemeleri Usulü Kanununda, 6831 sayılı Orman Kanununda, 647 sayılı Cezaların İnfazı Hakkında Kanunda, 1481 sayılı Asayiş Müessir Bazı Fiillerin Önlenmesi Hakkında Kanunda, 2253 sayılı Çocuk Mahkemelerinin Kuruluşu, Görev ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanunda, 2797 sayılı Yargıtay Kanununda, 3713 sayılı Terörle Mücadele Kanununda, 4533 sayılı Gelibolu Yarımadası Tarihi Millî Parkı Kanununda ve 30.5.1283 tarihli Demiryollarının Usulü Zabıtasına Dair Nizamnamede yer alan ölüm veya idam cezalarına ilişkin hükümler kaldırılmış ve bu kanunlarda yer alan ölüm veya idam cezasını gerektiren fiillerin karşılığında ağırlaştırılmış müebbet ağır hapis cezası öngörülmüştür.

İnsanın sadece insan olduğu için doğumundan itibaren yaşam hakkının da aralarında bulunduğu bazı vazgeçilmez haklara sahip olduğunu kabul eden çağımızın insan hakları anlayışına uygun olarak, 28 Nisan 1983 tarihinde imzaya açılan ve 1 Mart 1985 tarihinde yürürlüğe giren ve barış zamanında ölüm cezası verilmemesini öngören İnsan Hakları ve Temel Özgürlüklerinin Korunmasına İlişkin Sözleşmeye Ek Ölüm Cezasının Kaldırılmasına Dair 6 Sayılı Protokol 15.1.2003 tarihinde ülkemiz tarafından imzalanmış, 26.6.2003 tarihli ve 4913 sayılı Kanun ile onaylanmıştır. 6 Sayılı Ek Protokol, uluslararası hukukta ölüm cezasını kısmen de olsa, ilk defa taraf devletleri bağlayıcı bir şekilde kaldırmış bulunan bir belge olarak önemli bir işleve sahiptir.

İnfazı ne kadar az acı verecek şekilde düzenlenirse düzenlensin, kişinin bedeni üzerinde şiddet uygulamak suretiyle yerine getirilen, böylece fiziksel acının yanı sıra, infaz anına kadar dayanılması zor bir manevî acı da verdiği için insan onuruyla bağdaşmayan, sadece tatbik edilecek kişiye değil, yakınlarına da vereceği ızdırap için cezaların şahsiliği ilkesi ile de bağdaşmayan ölüm cezası, Ölüm Cezasının Her Durumda Kaldırılmasına Dair 13 Sayılı Ek Protokol ile savaş ve çok yakın savaş hallerinde dahi kaldırılarak çağdaş ceza hukukunun gerekleri uluslararası alana da taşınmış bulunmaktadır.

Protokolün onaylanması ile ülkemiz, yaşam hakkının korunması hususunda uluslararası hukukun bulunduğu son merhaleye ulaşmış olacaktır.

Dışişleri Komisyonu Raporu

Türkiye Büyük Millet Meclisi

Dışişleri Komisyonu

Esas No. : 1/940

Karar No. : 32

11.2.2005

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ BAŞKANLIĞINA

İnsan Haklarını ve Temel Özgürlükleri Koruma Sözleşmesine Ek Ölüm Cezasının Her Koşulda Kaldırılmasına Dair 13 No.lu Protokolün Onaylanmasının Uygun Bulunduğu Hakkında Kanun Tasarısı, Komisyonumuzun 3 Şubat 2005 tarihli 10 uncu toplantısında Dışişleri Bakanlığı ile Adalet Bakanlığı temsilcilerinin katılmalarıyla görüşülmüştür.

Avrupa Konseyi bünyesinde hazırlanan İnsan Hakları ve Temel Özgürlüklerinin Korunmasına İlişkin Sözleşme'ye Ek Ölüm Cezasının Her Durumda Kaldırılmasına Dair 13 Sayılı Protokol'ün 7 nci maddesi uyarınca, Avrupa Konseyi'ne üye on devlet tarafından onaylanmasını müteakiben bu protokol, 1.7.2003 tarihinde yürürlüğe girmiştir.

Ek Protokol ile; kişinin bedeni üzerinde şiddet uygulamak suretiyle yerine getirilen, böylece fiziksel acının yanı sıra infaz anına kadar dayanılması zor bir manevi acı da verdiği için insan onuruyla bağdaşmayan, sadece tatbik edilecek kişiye değil, yakınlarına da vereceği ızdırıp için cezaların şahsiliği ilkesi ile de bağdaşmayan ölüm cezası, savaş ve yakın savaş tehlikesi zamanları da dahil olmak üzere her durumda kaldırılmasını amaçlayan Tasarı, Komisyonumuzca uygun bulunarak aynen kabul edilmiştir.

Komisyonumuzca, 16-17 Mayıs 2005 tarihleri arasında Başbakanlar düzeyinde Varşova'da düzenlenecek olan Avrupa Konseyi 3 üncü Zirve Toplantısından önce onaylanmasını sağlayacak, Ülkemizin saygınlığına olumlu katkıda bulunacağı düşünülen Tasarının, İçtüzüğü 52 nci maddesine göre öncelikle görüşülmesine karar verilmiştir.

Raporumuz, Genel Kurulun onayına sunulmak üzere Başkanlığa saygı ile arz olunur.

Başkan	Başkanvekili	Sözcü
<i>Mehmet Dülger</i>	<i>Eyyüp Sanay</i>	<i>Mustafa Dündar</i>
Antalya	Ankara	Bursa
Kâtip	Üye	Üye
<i>Metin Yılmaz</i>	<i>Ramazan Toprak</i>	<i>Aziz Akgül</i>
Bolu	Aksaray	Diyarbakır
Üye	Üye	Üye
<i>Abdülbaki Türkoğlu</i>	<i>Muzaffer Gülyurt</i>	<i>Şükrü Mustafa Elekdağ</i>
Elazığ	Erzurum	İstanbul
Üye	Üye	Üye
<i>Hüseyin Kansu</i>	<i>Onur Öymen</i>	<i>Fikret Ünlü</i>
İstanbul	İstanbul	Karaman
Üye	Üye	Üye
<i>Selami Yiğit</i>	<i>Ufuk Özkan</i>	<i>Nihat Eri</i>
Kars	Manisa	Mardin

HÜKÜMETİN TEKLİF ETTİĞİ METİN

İNSAN HAKLARINI VE TEMEL ÖZGÜRLÜKLERİ KORUMA SÖZLEŞMESİNE EK ÖLÜM CEZASININ HER KOŞULDA KALDIRILMASINA DAİR 13 NO.LU PROTOKOLÜN ONAYLANMASININ UYGUN BULUNDUĞU HAKKINDA KANUN TASARISI

MADDE 1. - Avrupa Konseyi bünyesinde hazırlanarak 3 Mayıs 2002 tarihinde imzaya açılan ve Türkiye tarafından 9 Ocak 2004 tarihinde Strazburg'da imzalanan "İnsan Haklarını ve Temel Özgürlükleri Koruma Sözleşmesine Ek Ölüm Cezasının Her Koşulda Kaldırılmasına Dair 13 No.lu Protokol"ün onaylanması uygun bulunmuştur.

MADDE 2. - Bu Kanun yayımı tarihinde yürürlüğe girer.

MADDE 3. - Bu Kanun hükümlerini Bakanlar Kurulu yürütür.

Recep Tayyip Erdoğan

Başbakan

Dışişleri Bak. ve Başb. Yrd.

A. Gül

Devlet Bakanı

B. Atalay

Devlet Bakanı

G. Akşit

Millî Savunma Bakanı

M. V. Gönül

Millî Eğitim Bakanı

H. Çelik

Ulaştırma Bakanı

B. Yıldırım

Sanayi ve Ticaret Bakanı

A. Coşkun

Devlet Bak. ve Başb. Yrd.

A. Şener

Devlet Bakanı V.

M. H. Güler

Devlet Bakanı V.

A. Coşkun

İçişleri Bakanı

A. Aksu

Bayındırlık ve İskân Bakanı

Z. Ergezen

Tarım ve Köy İşleri Bakanı

S. Güçlü

En. ve Tab. Kay. Bakanı

M. H. Güler

Çevre ve Orman Bakanı

O. Pepe

DIŞİŞLERİ KOMİSYONUNUN
KABUL ETTİĞİ METİN

İNSAN HAKLARINI VE TEMEL ÖZGÜRLÜKLERİ KORUMA SÖZLEŞMESİNE EK ÖLÜM CEZASININ HER KOŞULDA KALDIRILMASINA DAİR 13 NO.LU PROTOKOLÜN ONAYLANMASININ UYGUN BULUNDUĞU HAKKINDA KANUN TASARISI

MADDE 1. - Tasarının 1 inci maddesi Komisyonumuzca aynen kabul edilmiştir.

MADDE 2. - Tasarının 2 nci maddesi Komisyonumuzca aynen kabul edilmiştir.

MADDE 3. - Tasarının 3 üncü maddesi Komisyonumuzca aynen kabul edilmiştir.

Devlet Bak. ve Başb. Yrd.

M. A. Şahin

Devlet Bakanı V.

G. Akşit

Adalet Bakanı

C. Çiçek

Maliye Bakanı

K. Unakıtan

Sağlık Bakanı V.

H. Çelik

Çalışma ve Sos. Güv. Bakanı

M. Başesgioğlu

Kültür ve Turizm Bakanı

E. Mumcu

**İNSAN HAKLARINI VE TEMEL ÖZGÜRLÜKLERİ KORUMA SÖZLEŞMESİNE EK
ÖLÜM CEZASININ HER KOŞULDA KALDIRILMASINA DAİR
13 NO.LU PROTOKOL**

Vilnius, 3.V.2002

İşbu Protokolü imzalayan Avrupa Konseyi üyesi devletler,

Demokratik bir toplumda herkesin yaşama hakkının temel bir değer olduğuna ve ölüm cezasının kaldırılmasının bu hakkın korunmasında ve tüm insanların haysiyetlerinin tamamıyla tanınmasında büyük bir önem taşıdığına inanarak;

Roma'da 4 Kasım 1950 tarihinde imzalanan İnsan Haklarını ve Temel Özgürlükleri Koruma Sözleşmesinin (bundan böyle Sözleşme olarak anılacaktır) teminat altına aldığı yaşama hakkının korunmasını güçlendirmeyi temenni ederek;

Strazburg'da 28 Nisan 1983 tarihinde imzalanan Sözleşmeye Ek Ölüm Cezasının Kaldırılmasına Dair 6 No.lu Protokolün, savaş ya da yakın savaş tehlikesi zamanında işlenmiş olan fiiller için verilen ölüm cezalarını ortadan kaldırmadığını göz önünde bulundurarak;

Ölüm cezasının her durumda kaldırılması için nihai adımı atmaya karar vererek;

Aşağıdaki hususlarda anlaşmışlardır:

Madde 1. - Ölüm cezasının kaldırılması

Ölüm cezası kaldırılmıştır. Hiç kimse bu cezaya çarptırılamaz ve idam edilemez.

Madde 2. - İstisna getirme yasağı

Sözleşmenin 15 inci maddesine dayanılarak bu Protokolün hükümlerine istisna getirilmeyecektir.

Madde 3. - Çekince koyma yasağı

Sözleşmenin 57 nci maddesine dayanılarak bu Protokolün hükümleriyle ilgili hiçbir çekince konulamaz.

Madde 4. - Ülkesel uygulama

1) Her devlet, imza anında veya onaylama, kabul yahut uygun bulma belgesini tevdi ederken bu Protokolün uygulanacağı ülke ya da ülkeleri belirtir.

2) Her devlet daha sonraki bir tarihte, Avrupa Konseyi Genel Sekreterine bildirimde bulunarak, bu Protokolün uygulama alanını, bildirimde belirtilen diğer herhangi bir ülkeye teşmil edebilir. Bu ülke bakımından Protokol, bildirim Genel Sekreter tarafından alınışını müteakip üç aylık süreyi izleyen ayın birinci günü yürürlüğe girer.

3) İlk iki fıkra göre yapılan herhangi bir bildirim, Genel Sekretere gönderilecek bir ihbarla, bildirimde belirtilen ülkeyle ilgili olarak geri alınabilir ya da değiştirilebilir. Geri alma ya da değiştirme, ihbarın Genel Sekreter tarafından alınışını müteakip üç aylık süreyi izleyen ayın birinci günü yürürlüğe girer.

Madde 5. - Sözleşme ile bağlantı

Bu Protokolün 1 ilâ 4 üncü maddelerinin hükümleri Taraf Devletler arasında Sözleşmeye ek maddeler olarak telâkki edilir ve Sözleşmenin bütün hükümleri buna göre uygulanır.

Madde 6. - İmza ve onay

Bu Protokol, Sözleşmeyi imzalamış olan Avrupa Konseyi üyesi devletlerin imzalarına açıktır. Protokol, onay, kabul veya uygun bulma işlemlerine tâbidir. Avrupa Konseyi üyesi bir devlet, aynı zamanda veya daha önceden Sözleşmeyi onaylamadıkça, bu Protokolü onaylayamaz, kabul edemez veya uygun bulamaz. Onaylama, kabul veya uygun bulma belgeleri Avrupa Konseyi Genel Sekreterine tevdi edilir.

Madde 7. - Yürürlüğe giriş

1) Bu Protokol, on Avrupa Konseyi üyesi devletin 6 ncı madde hükümleri uyarınca Protokol ile bağlanma hususundaki rızalarını beyan ettikleri tarihten itibaren üç aylık bir süreyi izleyen ayın birinci günü yürürlüğe girer.

2) Bu Protokol ile bağlanma hususundaki rızasını daha sonra beyan eden üye devletler için Protokol, onay, kabul ya da uygun bulma belgesini tevdi ettikleri tarihten itibaren üç aylık bir süreyi izleyen ayın birinci günü yürürlüğe girer.

Madde 8. - Muhafaza görevleri

Avrupa Konseyi Genel Sekreteri, Avrupa Konseyi üyesi devletlere:

- a) her imzalamayı,
  - b) her onaylama, kabul etme ve uygun bulma belgesinin tevdiini,
  - c) 4 ve 7 nci maddeler gereğince, bu Protokolün yürürlüğe girdiği her tarihi,
  - d) bu Protokol ile ilgili diğer her işlem, bildirim ve yazışmayı,
- Bildirir.

Yukarıdaki hükümleri tasdiklen, aşağıda imzaları bulunan ve usulüne uygun şekilde yetkili kılınmış temsilciler bu Protokolü imzalamışlardır.

2002 Mayısının 3 üncü günü, Vilnius'da, Avrupa Konseyi arşivlerinde muhafaza edilmek ve her iki metin de aynı derecede geçerli olmak üzere, İngilizce ve Fransızca tek bir nüsha hâlinde düzenlenmiştir. Avrupa Konseyi Genel Sekreteri tasdikli suretleri Avrupa Konseyi üyesi devletlerin her birine gönderecektir.

